

Siegfried Lenz

Egy hétköznapi láb

Bollerupban, kedves szomszédjaim, a szelet nem lehet feltartóztatni: elindul frissen a Keleti-tenger felől, haladtában felaggatja rá imbolgó hablámpásait, megreked a kimosott partmeredély lábánál, ami irányváltásra készíti, majd lelapulva átfurakszik a hasadékon, s máris szabad előtte az út egész a faluig. Nincs az a sövény vagy az a közönséges vegyes erdő, amely feltarthatná, hetykén betódul, és – már-már azt mondanám – összetéveszti a lejtős rozsföldet a Keleti-tengerrel: pánikot kelt a gabonaszálak között, mintha menekülésre akarná bírni azokat, alighanem hullámok gyanánt szeretné dobálni őket maga előtt, hogy valamiféle kiske-kusza habot verjen a kalászaikból, s még ha ez nem is sikerül neki, magát a rozsföldet váratlan mozgásba hozza, amint lenyomja és tekergeti, gyömöszöli, felfelé úzi a lejtőn, és hasonlók.

Valahányszor ellátogatok Bollerupba, nem mulasztom el megfigyelni, mit művel a szél a gabonában, milyen ötlettel áll elő éppen, hogy – példának okáért – árnyékot vethessen, vagy oly módon téveszthesse meg az ember szemét, amitől az már-már azt hiszi, csónakkal kel át a mezőn.

Amikor legutóbb ott üldögéltem az óriásősök sírdombján és szemléltem a szelet, Jens Otto, a Tőkehal éppen aratott; a sógorom egyik másodfokú unokaöccse ő, s akárcsak azt, őt is Feddersennek hívják, ám mivel Bollerupban alig akad olyan, aki ne erre a névre hallgatna, bevett szokássá vált, hogy ragadványneven szólítsák embertársaikat, ami – énszerintem is szükségszerűen – alkalomadtán lehetővé teszi az egymás közötti különbségtételt. Szóval, ez a Jens Otto, akit Tőkehalnak hívnak, ott ült aratógépeinek nyergében – nem volt hajlandó arató-cseplőgépet vásárolni –, ott ült mogorván és gondolattalanul, a széléről állt neki a ringó mezőnek, azt újra és újra körbejárta, miáltal, mondhatni, a szelet egyre jobban megrabolva, csupán kurta tarlót hagyott neki hátra. Ekként aratva legördült a partig, majd egy darabon a fővennyel párhuzamosan haladt tovább – egy olyan szakaszon, amelyen agyagsárga, lágyan borzolódó vízben úszó lovasnak tetszett –, aztán egy éles kanyarral feljött a vegyes erdőig, sohasem füttyörészve vagy dudorászva, jóllehet már fájrontra járt az idő. Nem látszott rajta más, csupán az az egykedvű igyekezet, hogy elarassa a mezőt a szél orra előtt – s ezzel akaratlanul is igazolta a bollerupiakat, akik ráragasztották a Tőkehal nevet.

Nem emlékszem, hányszor járta körbe a rozsföldet s mit csinált közben; mindenesetre tetemesen megcsonkította a ringatózó négyszöget, anélkül hogy egyszer is megállt volna, sem a lovakat, sem saját magát nem méltatta egyetlen szóra sem – ám ekkor, legnagyobb meglepetésemre, félbeszakadt a zakatolás, a legkiválóbb fémből készült éles fogú vágókések kereplő zajongása. Felpattantam, s felmáztam az ősiségtől megszurkült kőpadra, amelyet – legalábbis azt hiszem – nehezek gyanánt tettek egykor az óriás mellére, szóval, felmáztam, mivel látni akartam, mért szakította félbe munkáját Jens Otto, a Tőkehal, s ráadásul most még le is mászott és megkerülte az aratógépet,

amely befogó karjaival, srégen álló motollájával és az összes csuklós és ki-be mozgatható rudazatával úgy festett, mint – mondjuk rá – egy sérült óriásrovar.

A Tőkehal körbejárta a gépet, itt is, ott is megrugdosott rajta valamit, komor tekintettel és szemrehányóan vizslatott, félrebillent fejével fülelt, kopogtatott, aztán végül mélyen behajolt a masina fölé, miközben szemlátomást felfedezte, hol rejtőzködik a hiba. Bekerült valami a kések közé, az egymással szemben mozgó kések láncába; beszorult oda valami, talán egy kő, egy fadarab, esetleg egy egész ág, s hogy a gépet újraindíthassa, a Tőkehal feltornászta magát egy fellépőre, onnan pedig leereszkedett a nyílt, szellős szerkezetű masinába. Miután, ahogy megfigyelhettem, a lába talajt fogott, mindkét kezével a szorultságot okozó tárgy után nyúlt, hevesen cibálta és ráncigálta, s utána kihúzott – ismételten mondom – a legkiválóbb fémből készült késsorból egy karvastagságú ágvillát, amelyet a fogak csak azért nem bírtak átfűrészelni, mivel a villa, túl rugalmas lévén, nem tanúsított ellenállást.

Nos jó, ennyi elég is egyelőre, s legszívesebben itt abba is hagynám, mert ha rajtam áll, én bizony hagytam volna Jens Ottót, a Tőkehalat, hogy visszajön a gépére, elinduljon, aztán az örökkévalóságig tovább arasson, ám a történet ragaszkodik hozzá, hogy a Tőkehal még egy időre ott maradjon a nyitott aratógépben, ráncigálja az ágvillát, és ha úgy tetszik, zavartan vakarássza a fejét – parasztemberekről ugyebár olvashatunk ilyesmit hébe-hóba.

Én mindenestre ott látom őt tevékenykedni, legalábbis fél szemmel, mivel a másik szememmel már rég észrevettem Lothar Emmendingert, a Kiel városából való csemegekereskedőt, aki azt a célt tűzte volt ki maga elé, hogy megszabadítja Bollerupot a vadnyulak uralmától. Ez a hivatásos vadász lövésre kész puskával kilépett a vegyes erdőből, idegesen ide-oda vetette a fejét, felemelte a fegyvert, majd ismét leeresztette, s úgy tűnik, mindenfelé nyulakat látott, ahol én egyet sem, nem gyönyörködött sem az alkonypírban, sem abban, ahogy a szél játszik a rozsszal, s egyszer csak kirontott a mezőre, felrántotta a fegyverét és lőtt. Lőtt bizony, aztán pedig ugyanattól az izgalomtól úzve leszaladt egészen a partig, mintha csak egy menekülő nyulat kergetne, amely mondjuk a parti fövényen, ha nem egyenesen a vízben keres magának menedéket.

Én ezúttal sem észleltem egyetlen nyulat sem, mindazonáltal el kell ismernem, hogy a lövés nem maradt hatástalan: ha még emlékszünk rá, Jens Otto, a Tőkehal ott állt a nyitott aratógépben; a lovai – két jámbor természetű holsteini pejko – befogva álltak előtte, s amikor eldőrdült a lövés, azt tették, amire jogot formáltak: megbokrosodtak. A lovak pánikszerűen nekifeszültek a hámnak, mélységesen és mindentől megriadva azzal az erővel kezdtek el húzni, amelyet állítólag az ijedtség kölcsönöz nekik, és természetellenesen visszafogott galopptempóban száguldottak a mezőn át. A gép kerekei megindultak, a befogókarok elkezdtek fogni, a motollák nekilendültek, és működésbe léptek az éles fogú késsorok is.

Mindezt megakadályozni persze Jens Otto, a Tőkehal sem volt képes, akit a veszett tempóra váltott masina egyszerűen kihajított a mezőre, mintha csak, mondjuk, egy különösen súlyos, lazán megkötött rozskéve lett volna, s ott is maradt elterülve. Én viszont, akit a rokonaim éles szeműnek tartanak, még zuhanása közben észrevettem, hogy Jens Otto sajátosan megrövidült, különösen az egyik lábának a hosszát érzékelttem nem rendjén valónak, amely elváltozást

gyors észjárásomnak köszönhetően a késsorok minőségének számlájára írtam. Akárhogy is, a mogorva ember ott hevert a tarlón, s meg sem moccant, ami engem úgyszólván fejetlenné tett: abbéli buzgó igyekezetemben, hogy segítséget hozzak a megkurtított Tőkehalnak, mégpedig hozzáértő segítséget, a kítaposott úton Bollerupba száguldottam, de egy kihalt falun kívül senkit se találtam; bekopogtam hát Wilhelm Feddersen, a Fejsze ajtaján. Azért kapta a bollerupiaktól a Fejsze nevet, mert mindent, ami az útjába került, haladéktalanul széthasogatott. Kapkodva közöltem vele, minék voltam a szemtanúja, s csak a végén vettem észre, hogy a Fejsze izzadságtól fénylő homlokkal súlyos takarók alatt fekszik, részvéttelenül, magas lázzal.

Így aztán, saját magamon bosszankodva tovább rohantam, egészen Fedder Feddersen, a Világítótorony házáig, beszámoltam neki a balesetről, ám nem hagytam ennyiben, mert rajta kívül beavattam még a dologba Jörn, Gudrun és Lars Feddersent is, akik – személyes sajátságaiknak megfelelően – a Pulykakakas, a Varjú és a Baknyúl nevet viselték. Nevezettek az említett sorrendben szaporázták a lépteiket a rozsföld felé, hogy segítséget nyújtsanak a megkurtított Jens Otto Tőkehalnak. Én értem oda utolsóként.

De aztán mégiscsak odaértem, s ahogy kiléptem a vegyes erdőből, megpillantottam a Tőkehalat, ahogy fenn ül aratógépe nyergében, szokásához híven mogorván és gondolatlanul. Ettől annyira elképedtem, hogy összeszedve minden bátorságomat, közelebb mentem, s tekintetemet – mondjuk így – csak úgy flegmán a megkurtított lábra emeltem. Azonnal észrevettem, hogy a bal láb mintegy a felével rövidebb, észrevettem viszont azt is, hogy egy kampón a nyereg mellett ott lóg a hiányzó darab, akkurátusan felkötve egy cipőfűzőre.

Egy faláb. Ide-oda himbálózott lágy ritmusban. Kérdőleg, sőt talán zavarodottan felnéztem Jens Otto Tőkehalra, ő pedig azt mondta: – Amit a kések tönkrevágtak, az csak a hétköznapiakra való lábam volt. Ha az ünneplővel esik meg a dolog, jobban bosszantott volna! Mivelhogy az ünneplő lábam, amely otthon van, tölgyfából készült. Ez itt csak fenyő. Gyia!

Szalai Lajos fordítása

Siegfried Lenz 1926-ban született Lyckben (Kelet-Poroszország, ma Lengyelország része). Regény- és drámaíró, elbeszélő, a Gruppe 47 tagja. Hamburgban él. A Napkút Kiadó 2011-ben megjelentette *A bájnos Suleyken* című elbeszéléskötetét, amelyben egykori szülőföldje, Mazuria lakóinak állít emléket. Az itt közölt történet Schleswig-Holsteinbe kalauzol bennünket, s egyike annak a tizenkét szövegnek, amelyeket *A lotyószilva lelke (Történetek Bollerupból)* című novellakötetben összefogva a közeljövőben ad ki a Napkút Kiadó.